

УДК 371.3::82

DOI: https://doi.org/10.18485/kij.2016.63.3_4.12

ОЛИВЕРА В. УРОШЕВ ПАЛАЛИЋ*
Основна школа „Жарко Зрењанин”
Зрењанин

Оригинални научни рад
Примљен: 15. 11. 2016.
Прихваћен: 21. 12. 2016.

ИНТЕРПРЕТАЦИЈА РОМАНА У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ И ПРИКАЗ РЕЦЕПЦИЈЕ РОМАНА *МАЛИ ПРИНЦ***

Начин како ће се приступити интерпретацији романа за децу у основној школи у мно­гоме ће утицати на лакше тумачење романа у средњој школи, као и на развијање ученичке књижевне, али и опште културе. Рад се бави проблемом интерпретације романа у основној школи. У прилог ученичком доживљају романа, у раду је дат и рецепцијски доживљај уче­ника, на примеру романа *Мали принц*. Методом анкете и статистичком обрадом података, дошло се до закључка да овај невелик роман-бајка код ученика изазива задовољство док га читају, и да га лако усвајају.

Кључне речи: интерпретација, роман за децу, рецепција дела.

Остварење вишеструких захтева интерпретације романа у настави, као и обимност дела и истицање његове проблемско-тематске грађе, приказ ликова, композиције, истицање друштвених, моралних, естетских начела, јесу проблем интерпретације романа у настави.

Питање је на колико часова, у ком обиму и како треба да се оствари ваљана интерпретација дела на часу. Најсвеобухватније је да се интерпретација оствари на два школска часа, док би трећи час био час ученичке стваралачке актив­ности после интерпретације дела. Такође, како би интерпретација романа била квалитетна, ученике треба од петог разреда наводити да воде дневник читања

* olivera.palalic@yahoo.com

** Текст представља радионицу за професоре изложу на Међународном симпозијуму – *На­става на српском језику у Румунији на европским координатама*, одржаног 21.10. 2011. у Темишва­ру, а део је обимнијег рада на мастер студијама *Роман за децу у наставним програмима за основну школу*, под менторством проф. др Оливере Радуловић, Филозофски факултет, Нови Сад.

који ће им помоћи у каснијој анализи, аргументованом излагању и праћењу и откривању вредносних квалитета романа. Истовремено, ученик се навикава да бележи, тј. чита и размишља о ономе што чита, сходно истраживачким задацима који су унапред дати.

Од чега поћи у интерпретацији романа? Које вредности уметничког света романа истаћи?

Вредносни критериј подразумева постављање уметничких чињеница у две равни, тако да оне битније постају предмет истраживања и расправљања, док оне мање битне бивају прећутане, али не и заборављене, јер се подразумева њихово активно присуство у доживљајима читалаца. Зато је у динамици интерпретације пуно „прескока”, пречица и хитње преко предметности нижег реда ради доласка до врхунских вредности и дужег задржавања на њима. Као што се са неког узвишеног места пружа широк видик на огромно пространство, тако се и са појединих експресивних „врхова” у књижевном делу може сагледати читава његова структура са мноштвом значајних елемената и њихових функционалних веза (Андрић 1991: 25). Јасно је да квалитетна интерпретација подразумева истицање како битних вредносних чинилаца, тако и помињање оних мање битних, који чине целокупно дело повезаним. Тако и треба приступити интерпретацији. Вредности самог романа наметнуће који ће вредносни елементи бити у првом плану анализе, а који ће се ставити у други план.

Прво ученичко читање подстакнуто истраживачким задацима, усмериће ученике на размишљања о делу, и усмеравање мисли у циљу истицања вредносних квалитета романа. Каснији методолошки и методички пут интерпретације водиће развијању датих задатака, те целокупној интерпретацији дела аналитичко-синтетичким путем. У роману се све вредности преклапају и прожимају, те анализу романа не би требало сводити на анализу појединих делова, без сагледавања истих у оквиру целине.

Усмјеравањем пажње само на мање цјелине и најситније појединости у њима губи се из вида роман као цјелина. То је њезин недостатак. Ученици су, у оквиру такве концепције, упознавали роман само на темељу одабраних епизода (Rosandić 1988: 529). Потпуна интерпретација романа подразумева сагледавање: сужеа, фабуле, композиције, ликова, идеја, језичко-стилских жанровских карактеристика романа. Међутим, потребно је водити рачуна при потпуној интерпретацији романа јер је наставник ограничен, како је било речено, бројем часова за интерпретацију, те се мора водити и начелом економичности у настави, а опет, дотаћи се свих вредности романа.

Према Драгутину Росандићу, темељна начела савремене методике наставе романа могу се изнети у следећем:

1. Школска интерпретација романа заснива се на књижевнотеоријским и књижевноисторијским основама. Роман се интерпретира као посебна књижевна врста која има своје унутрашње законитости.

2. Роман представља целовиту структуру, те се роман, као што је било речено, мора интерпретирати у целисти.
3. Савремена методика афирмише интерпретацијски метод којим се откривају књижевне одлике романа и то: методом рада на тексту, дијалогском методом, методом самосталних говорних и писмених вежби, методом анкете, методом стваралачких задатака...
4. Интерпретација романа треба да се повезује са животним, књижевним и интелектуалним искуством ученика; омогућује ученицима да се укључе у духовни свет романа прихватајући његове ликове и поруке или дистанцирајући се од њих.
5. Методички начин интерпретације романа прилагођава се идејно-естетској природи дела и доживљајно-спознајним могућностима ученика.
6. Школска интерпретација романа може имати двоструку намену:
 - а) осмислити запажања до којих су ученици дошли индивидуалним читањем дела и његовом интерпретацијом на часу,
 - б) подстаћи ученике за самостално читање романа.
7. Свака интерпретација романа треба да оствари одређене образовне, васпитне и функционалне задатке. Образовни задаци обухватају књижевнотеоријске и књижевноисторијске спознаје које роман нуди, васпитни задаци израстају из идејно-тематске окоснице дела и служе изграђивању учениковог погледа на свет, док се функционални задаци односе на развијање психичких функција (способности запажања, критичког просуђивања, способност замишљања, аналитичких способности, способности закључивања и сл.).
8. Интерпретација романа првенствено открива књижевне вредности текста, али утиче, истовремено, на изграђивање ученичке језичке и књижевне културе.
9. Уз питања и задатке којима се открива свет романа, појављују се и питања која служе развијању говорног и писменог израза ученика.
10. При интерпретацији романа, примаран је учеников доживљај дела.
11. Школска интерпретација романа може се заснивати на следећим елементима:
 - на одређивању теме и идеје романа;
 - на проучавању ликова;
 - на проучавању композиције;
 - на проучавању начина како је дело писано;
 - на проучавању језика дела;
 - на проучавању стилских обележја романа;
 - на проучавању дела у односу према осталим делима истог аутора;
 - на проучавању дела и његовим поређењем са делима која имају сродну тему или структуру (Rosandić 1979: 15–17).

У интерпретацији романа пожељно је, као и у свакој интерпретацији књижевноуметничког текста, поћи од ученичког доживљаја. Истицањем основних осећања и доживљаја романа, доћи ће се и до вредносних елемената романа. Ученик говорећи о доживљају лика у роману, о томе да ли му се допао или не његов поступак и слично, аутоматски ће се дотаћи и проблемске структуре романа и његових порука. Такође, истицањем утисака и мисли о делу, и проналажењем истих у тексту, аргументованим излагањем, доћи ће се до потпуне интерпретације дела. Отуда, битно је да се ученици подстичу да излажу своје ставове, налазе потврде у тексту, при чему им у великој мери помаже дневник читања. Тако се откривају све потпуне вредности романа, а не сагледава се роман у појединим деловима, вештачки, подељено. Потребно је у налозима који се упућују ученицима, постепено наводити и подстицати таква излагања и размишљања о прочитаном. На овај начин ће се роман сагледати: прво, из уметничког доживљаја прочитаног, дотаћи ће се ликова, тематско-проблемске грађе, композиције и свих осталих друштвених, моралних проблема које дело износи. Незаобилазно је увидети и како писац уобличва текст да би изрекао оно што је речено, чиме се дотиче и анализа облика приповедања у делу.

У раду ће покушати да се сагледају резултати једне овакве интерпретације романа за децу у основној школи, и то на примеру романа-бајке А. де Сент Егзиперија *Мали принц*. Дакле, приложиће се ученичка рецепција овог романа која се заснива на методи анкете.

ПРИМЕР РЕЦЕПЦИЈЕ РОМАНА *МАЛИ ПРИНЦ* АНТОАНА ДЕ СЕНТ ЕГЗИПЕРИЈА

ИСПИТИВАЊЕ УЧЕНИЧКЕ РЕЦЕПЦИЈЕ РОМАНА *МАЛИ ПРИНЦ*

Циљ:

1. Провера ученичке рецепције романа *Мали принц*
2. Маркирање проблема као путоказ за методичко истраживање

Метод:

- Анкета и статистика

Карактеристике узорка:

- Ученици седмих разреда ОШ „Жарко Зрењанин” у Зрењанину

Инструмент истраживања:

- Истраживање рецепције дела

ИСТРАЖИВАЊЕ РЕЦЕПЦИЈЕ ДЕЛА – АНТОАН ДЕ СЕНТ ЕГЗИПЕРИ: *МАЛИ ПРИНЦ*
УЧЕНИЦИ СЕДМОГ РАЗРЕДА ОШ „ЖАРКО ЗРЕЊАНИН” ЗРЕЊАНИН

Пол: мушки женски оцена из српског језика: 1 2 3 4 5 (Заокружи)

1. Књижевно дело *Мали принц* ми се допало. ДА НЕ (Заокружи)
2. Почему је ово дело роман-бајка?
 - 1) Нестварно је, има елемената фантастичних слојева те подсећа на бајку.
 - 2) Обимно је, те спада у жанр романа.
 - 3) Има развијену фабулу, карактерише ликове и носи одређену поруку. (Заокружи)
3. Колико те је дело навело да размишљаш о љубави, лепоти?
 - 1) Доста.
 - 2) Нимало.
 - 3) Има мисли у делу које су универзалне, те су примерене и мени и мојим размишљањима о љубави, лепоти, пријатељству.
4. Мислиш ли да је дело намењено одраслима или деци?
 - 1) Одраслима, јер има нејасних делова које не разумем.
 - 2) Деци, пошто је бајковито и наизглед наивно.
 - 3) И једнима и другима, само свако доживљава на свој начин сходно узрасту и животном искуству.
5. Чему те је дело научило? Наведи.
6. Покушај да наведеш неки цитат из дела: _____

(можеш и парафразирати, рећи онако како се сећаш, или си разумео/ла)
7. Допадају ли ти се илустрације у делу? ДА НЕ (Заокружи)
8. Сматраш ли да су илустрације сврховите? ДА НЕ (Заокружи)
9. Час интерпретације дела ми се допао. ДА НЕ (Заокружи)
Образложи. _____

Хвала!

РЕЗУЛТАТИ:**Прво питање:**

У испитаној рецепцији ученика већини се допао роман (86%). Свега њих 14% сматра да је роман незанимљив.

Друго питање:

Готово подједнак број ученика сматра да је ово роман–бајка због нестварних елемената, али и концепцијски и порукама које носи. Свега 2% ученика сматра да због обимности, спада у жанр романа.

Треће питање:

Сврховитост прочитаног је потпуна када нас прочитано дело подстакне дао њему размишљамо, да истине и поруке које дело носи буду оно по чему ћемо се сећати прочитаног и касније. Дакле, половина ученика (50%) сматра да га је дело подстакло на размишљања о лепоти и љубави, док 33% испитаних ученика сматра да га је дело доста подстакло на размишљања уопште, а код свега 17% ученика роман није изазвао никакве подстицаје и размишљања.

Четврто питање:

Како је одувек било питања за кога је ово дело написано, и како деца најчешће препознају онај бајковити структурни елемент романа, а одрасли онај дубљи, мисаони, значењски, ученици седмог разреда сматрају, њих 14% да је дело намењено искључиво деци, док 86% сматра да је дело намењено и једнима и другима. Нема ученика који сматрају да је дело намењено искључиво одраслима.

Пето питање:

Већина ученика је навела (или слично наведеном) да их је дело научило следећем:

- Да пријатеље/пријатељство треба чувати и неговати; да постоје различита тумачења истог; како да се стиче пријатељство; миру; да не замерамо одраслима када нас не разумеју; да радознано трагамо за одгонеткама; да је човек одговоран за оне које припитоми; да су љубав и лепота битне човековом духу.

Шесто питање:

- Најчешће је навођен цитат о томе да човек само срцем добро види; да је одговоран за оне које припитоми; да треба срце да се припреми у одређено време за долазак вољене особе.

Седмо питање:

90% ученика се допадају илустрације у роману, док 10% сматра да нису примерене, већ детињасте.

Осмо питање:

Исти проценат одговора је дат као у прошлом задатку, што показује да већина ученика (90%) сматра да су илустрације сврховите: у накнадном разговору је уочено да су им илустрације смислене, симпатичне и да им се допада како је илустрован *Мали принц*.

Девето питање:

Вођен час, као у примеру интерпретације дела, допао се 86% ученика, док је њих 14% сматрало да им није занимљив.

Као образложење допадљивости часа ученици наводе да су тек на часу боље разумели садржај књиге, као и то да су је схватили на бољи начин, и тиме проширили своје виђење романа. Такође, симпатије одржаног часа деле и ученици који сматрају да су путем расправе (у току другог часа) и тумачења важних мисли у делу, боље схватили роман. Заједно се трагало за одговорима и одгонеткама на питања које је *Мали принц* стално постављао.

Закључак је да одређени број ученика, којима се није допала књига (14%), исказао је негативан став по свим питањима, док се великој већини роман допао, као и водећи начин интерпретације часова.

ЛИТЕРАТУРА

Андрић 1991: М. Андрић, *Методички приступ роману*, у: *Школски час*, бр. 2, год. IX, 24–38.

Андрић 2003: М. Андрић, *Антоан де Сент Егзипери: Мали принц*, у: *Школски час српског језика и књижевности*, бр. 1, год. XXI, 59–76.

Егзипери 1992: А. де Сент Егзипери, *Мали принц*, Београд: ЗИЗ.

Живковић 1994: Д. Живковић, *Теорија књижевности са теоријом писмности*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Петровачи, Штасни 2008: Љиљана Петровачки и Гордана Штасни, *Методичке апликације*, Нови Сад: Филозофски факултет.

Rosandić 1988: Dragutin Rosandić, *Methodika književnog odgoja i obrazovanja*, Zagreb: Školska knjiga.

Rosandić 1979: Dragutin Rosandić, *Metodički pristup romanu*, Sarajevo: IGKRO „Svjetlost”, OOUR Zavod za udžbenike.

Olivera V. Urošev Palalić

METHODICAL APPROACH TO NOVEL IN ELEMENTARY SCHOOL AND RECEPTION
REVIEW OF THE NOVEL *THE LITTLE PRINCE*

Summary

The way you approach the interpretation of children's novels at elementary school will influence very much their easier interpretation of novels at high school, as well as developing children's literary, as well as general culture. In the paperwork, the receptional experience of children is given, in the example of the novel *The Little Prince*. By methods of survey and statistical data processing, we came to the conclusion that this rather small novel – fairy tale evokes pleasure with pupils who read it, and that they easily adopt it.

Key words: interpretation, children's novel, reception of novel.